

Madárportrék

4 × 45 perces komplex témanap
(magyar, ének-zene, természetismeret,
vizuális kultúra, kreatív szövegalkotás)

Miről szól ez
a tanegység?

Lakókörnyezetünkben sokféle madár él. Most ezek közül ismerünk meg párat versek, dalok tükrében, majd lerajzolhatják a gyerekek saját képzeletbeli madaraikat is, illetve dalt írhatnak, dallamot szerezhhetnek. Végül sétát teszünk a környéken, és megfigyeljük, milyen madarak élnek a környezetünkben.

Áttekintő vázlat

5.1. Szarkabolt	45 perc
5.1a Milyenek a madarak?	10 perc
5.1b Szarkabolt	25 perc
5.1c Csön-csön gyűrű	10 perc
5.2 Madárportrék	2 × 45 perc
5.2a Cinegemutatványok	20 perc
5.2b Csuszka	15 perc
5.2c Ökörszem	10 perc
5.2d Képzelt madár	45 perc
5.3 Madárséta	45 perc
Összesen:	4 × 45 perc

Előkészületek

A harmadik óra kreatív feladatai választhatók, de valószínű, hogy a gyerekek többsége a festést fogja választani, készüljünk fel erre! Ha az írásos és zenei feladatokat csak néhányan fogják (és tudják) választani, akkor is érdemes rászánni a figyelmet. Nem mindenki fogékony a vizuális nyelvre, van, aki szívesebben ír

verset vagy dúdolgat és talál ki dallamot.

A madármegfigyelő séta előtt érdemes terepszemlét tartani, és kiválasztani a legmegfelelőbb helyszínt, amit meglátogathatunk.

5. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Hárs Ernő: *Szarkabolt*
Miklya Zsolt:

Cinegemutatvány

Szepesi Attila:

Cinkehívogató

Szepesi Attila: *Csuszka*

Szepesi Attila: *Ökörszem*

Mándy Stefánia: *A falra
festett kismadár*

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Szöveggyűjtemény

 Füzet, íróeszköz

 Internet, projektor,
hangfal, okostelefon

Rajzlap, festés eszközei

ÉVFOLYAM

1–2. osztály

JEGYZETEIM

FELADATOK LEÍRÁSA

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Egy jellemző szarkatulajdonság kiemelése versben és játékban.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Madarak, tulajdonságok párosítása
Versolvasás, madarak, tárgyak párosítása
Kreatív szövegalkotás
Ének, mozgásos játék

5.1. Szarkabolt könyv reftantár

5.1a Milyenek a madarak?

A madarakat néha emberi tulajdonságokkal jellemezzük. Húzd össze a madár nevét a hozzá illő tulajdonsággal a *Madártulajdonságok* című tankockán (elérhető a reftantar.hu-n, a szöveggyűjtemény aloldalán)!

5.1b Szarkabolt

Milyen tulajdonsággal jellemeztük a szarkát? Ki tudja, miért?

Olvassuk el [Hárs Ernő Szarkabolt](#) című versét, és figyeljük meg, mi minden kapható a szarka boltjában!

Mit jelenthet az örv? Melyik állatnak van még nyakörve?

Melyik madárnak mit adott el a szarka? Párosítsuk a képeket a *Szarkabolt* című tankockán (elérhető a reftantar.hu-n, a szöveggyűjtemény aloldalán)!

Ha a szarka kiterjesztené az üzletkörét más állatokra is, mit adna el például

- a békának,
- a zsiráfnek,
- az elefántnak,
- a medvének vagy
- a póknak?

Írjanak a gyerekek reklámszöveget, amelyben a szarka a különböző holmikat ajánlgatja az állatoknak! A szövegeket párban vagy kis csoportban is megalkothatják.

5.1c Csön-csön gyűrű

Végül játszunk el a jól ismert *Csön-csön gyűrű* kezdetű játékot a következőképpen! A gyerekek álljanak körbe, énekeljék a dalt, és közben tegyenek úgy, mintha kezükkel valamit átadnának a hátuk mögött a szomszédjuknak! Egy „gyűrűt” vagy valami apró tárgyat valóban adjanak is a hátuk mögött körbe, de vigyázva, ki ne derüljön, hol jár a gyűrű! A szarka álljon középen, és figyelje a körben állókat! Amikor vége a dalnak, mutasson rá, kinél van éppen a gyűrű! Ha eltalálta, cserélnek. Ha nem találta el, marad ő a szarka, és a játék folytatódik tovább. (A játékdal elérhető a reftantar.hu-n, a szöveggyűjtemény aloldalán.)

JEGYZETEIM

5.2 Madárportrék

5.2a Cinegemutatványok

Olvassuk fel [Miklya Zsolt Cinegemutatvány](#) című versének első versszakát úgy, mintha találós kérdés lenne, a madár neve nélkül:

Citromsárga mellényt visel,
fekete kendős a nyaka,
ágon táncol, kérgen jár a(z)
... akrobata.

Melyik madárról lehet szó? Mit jelent az, hogy akrobata?

Olvassuk el a teljes verset, és figyeljük meg jól az akrobata mozgását!

Mit mond magáról a cinege? Milyen ételeket szeret? Mi lehet az a pete-pita? És mi a lárva meg a pajor?

Vedd figyelembe!

A rovarok úgy szaporodnak, hogy apró petéket raknak le, amiből lárva fejlődik, majd a lárvából lesz a kifejlett rovar. A bogarak lárváit pajornak nevezzük. (A lepkék lárvája pedig a hernyó.) A pita viszont kelt lepénykenyér, a pete-pita tehát egy szójáték: a cinkék mindennapi táplálékát, a „pete-kenyeret” jelenti.

Kivel vesz részt a mutatványban a széncinege akrobata?

Mi is végezzük el a mutatványt nyelvtörőként! Tanulják meg a gyerekek a harmadik versszakot, és próbálják elmondani párban, minél függetlenebb és ügyesebben! (A párok párhuzamosan, egymás mellett gyakorolhatnak.)

A gyerekek szintén párban olvassák el [Szepesi Attila Cinkehívogató](#) című versét, és készüljenek fel a páros versolvasásra! A két versszak kiváló párbeszéd-lehetőséget kínál: egyik a hívó, másik a válaszoló hangján szólalhat meg. A hangutánzók a madárhangok érzékeltetésére is jó lehetőséget adnak. Ez aztán a nyelvi akrobatika!

Végül hallgassunk meg néhány vállalkozó párost mindkét versmutatványból!

Variáció

Nézzünk meg egy videófilmet, ahol a cinegék „mutatványait” tekinthetjük meg kísérő szöveggel (elérhető a [reftantar.hu](#)-n, a szöveggyűjtemény aloldalán)! Ha levesszük a hangot, a vállalkozó gyerekek sportriporterként „közvetíthetik” az eseményeket.

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek ismerjék meg jobban a környezetükben élő madarakat.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Versek olvasása, értelmezése
Hangdifferenciálás: hangzós hatás, szójáték megfigyelése
Madarak hangjának, mozgásának megfigyelése videófilmen
Szógyűjtés
Hangutánzás, hangjáték
Ritmizálás
Festés
Vers feldolgozása választható kreatív feladatokkal: képkalkotás, versírás, dallamszerzés, zenésítés

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Okostelefon
Rajzlap, festés eszközei

5.2b Csuszka

Milyen madár lehet a csuszka? Miért kaphatta ezt a nevet?

Olvassuk el [Szepesi Attila Csuszka](#) című versét, majd nézzük meg egy videón, hogyan közlekedik a fán a csuszka (elérhető a reftantar.hu-n, a szöveggyűjtemény aloldalán)!

Mi mindent csinál a fán a csuszka? Milyen szavakkal mutatja be mozgását a vers? Milyen hangok érzékeltetik a csúszkáláshoz hasonló mozgását? Keressük ki azokat a szavakat, amelyekben cs vagy sz betű van!

Gyűjtsünk még cs vagy sz betűs szavakat, amelyek illeszkedhetnek a csuszka mozgásához, életmódjához!

Nyelvgyötrőként megtanulhatjuk az első két sort, amit visszafelé ismételve nehezíthetünk:

Csuszka csusszan
cserfa hosszán,
cserfa hosszán
csuszka csusszan.

A versforma tulajdonképpen felező nyolcas, ahol a sormetszetről le is török a sor, így lesz két négyszótagos sor belőle. A második versszak azért különleges, mert itt minden sort egy négyszótagos szó alkot. Figyeljük meg jól a szavakat, és gyűjtsünk hasonlókat, melyekkel a sort folytathatnánk! Például:

- fesegeti,
- nézegeti,
- kóstolgatja,
- csipegeti,
- rázogatja,
- ütögeti,
- kopogtatja,
- ízlelgeti stb.

A gyerekek folytathatják a szógyűjtést egyénileg vagy párban is. Ki gyűjt össze több jó szót? Melyik jellemző a madarakra, más állatokra vagy az emberre?

5.2c Ökörszem

10
perc

Olvassuk el *Szepes Attila Ökörszem* című versét is! Mi mindent tudunk meg a versből az ökörszemről?

Hallgassuk meg az ökörszem cserregését, és próbáljuk meg utánozni (a videó elérhető a reftantar.hu-n, a szöveggyűjtemény aloldalán)!

A vers ritmusa ringatózó, mint a berkenyeág, amelyen az ökörszem fészke megbúvik. Mondjuk el a verset úgy, hogy közben ringatózunk, mint az ökörszem! Lassú ringatózást eredményez, ha egyik sor alatt jobbra, másik sor alatt balra hajlunk. Gyorsabb ringatózást eredményez, ha minden sor alatt jobbra és balra is hajlunk.

Vedd figyelembe!

A ringatózó hatást a vers dallama kelti, ami időmértékes ritmusra épül. A sok helyen visszatérő alapképlet: daktilus – spondeus/daktilus – csonka spondeus. Majdnem tisztán megfigyelhető az 1. és 3. versszakban, ezeket bátran ritmizálhatjuk a gyerekekkel. A 2. és 4. szakasz variációit csak a jó ritmusérezékű gyerekekkel érdemes kipróbálni:

Barna ökörszem,	– U U – –	tá-ti-ti-tá-tá
cserregető,	– U U –	tá-ti-ti-tá
lomb sűrűjében	– U U – –	tá-ti-ti-tá-tá
tovatünő.	U U U –	ti-ti-ti-tá

Fészkedet óvja a	– U U – U U	tá-ti-ti-tá-ti-ti
berkenyeág,	– U U –	tá-ti-ti-tá
szélben-hintáló	– – – – –	tá-tá-tá-tá-tá
kökényvirág.	U – U –	ti-tá-ti-tá

Tarka tojásod	– U U – –	tá-ti-ti-tá-tá
költögeted,	– U U –	tá-ti-ti-tá
fürge fiókád	– U U – –	tá-ti-ti-tá-tá
rejtegeted.	– U U –	tá-ti-ti-tá

Tüskebokorra	– U U – <u>U</u>	tá-ti-ti-tá-tá
dalolva ülsz –	U – U –	ti-tá-ti-tá
inda-bozótba	– U U – <u>U</u>	tá-ti-ti-tá-tá
alámerülsz.	U – U –	ti-tá-ti-tá

45
perc

5.2d Képzelt madár

Olvassuk fel a gyerekeknek **Mándy Stefánia A falra festett kismadár** című versét, ami olyan, mint egy álommese. Beszélgessünk egy kicsit arról, hogy kinek van ilyen jó barátja, aki félálomban meglátogatja! Miért jó, ha van az embernek ilyen képzeletbeli barátja? Ki mit gondol, miről füttyülhetett a kismadár?

A gyerekek választhatnak a következő feladatok közül:

Fesd le temperával vagy vízfestékekkel ezt az álombéli, csodás madarat!

A madár egy dalt dalolt, amit a versbeszélő reggelre elfelejtett. Mi lehetett ez? Írd meg a dal szövegét!

Eldúdolnám neked – mondja a versbeszélő. Próbáld ki, dúdolgass, és találd ki dallamot, amit a madárka énekelhetett! Ha megvan a dallam, ne hagyd elveszni, vedd fel (vegyük fel) telefonnal!

Ha kedved van, Mándy Stefánia dallamos versét is megzenésítheted. (Zenét tanulók, hangszereken játszóknak itt előnyben.)

Végül mutassák be a vállalkozók az elkészült műveket!

45
perc

5.3 Madárséta

A téma tanegységei során – ezen a témanapon is – sokféle madárral ismerkedhettek meg a gyerekek. Záróakkordként tegyünk egy sétát a környéken vagy a közeli parkban, és figyeljük meg a madarakat élőhelyükön! Vajon hány madarat ismerünk fel?

MIT AKARUNK ELÉRNI?

Madarak felfedezése a környezetünkben, élőhelyükön.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Madármegfigyelő séta

JEGYZETEIM